

Acésta f6ia ese
cate 3 c6le pe luna
si costa 2 fiorini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, 6ra pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
10 franci cu porto
duplu alu postei.

TRANSILVANI'A.

F6i'a Asociatiunii transilvane pentru literatur'a romana
si cultur'a poporului romanu.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abon6dia la Comi-
tetulu asociatiunei in
Sibiu, s6u prin posta
s6u prin domnii co-
lectori.

Nr. 3.

Brasiovu 1. Februaru 1878.

Anulu XI.

Sumariu: Famili'a Hormuzache. — Discursulu pronuntiatu de Valeriu Barcianu in adun. desp. IV. alu asoc. — O pri-
vir6 preste trecutu. — Epistole de ale repausatiloru. (Contin.) — Vasilie Aronu si operele sale. (Contin.) — Bibliografia.

Famili'a Hormuzache.

In dilele lui M. T. Cicerone, pre candu morali-
tatea publica si privata luase lovituri grele, sen-
tenti'a Gratitude rara virtus, ajunsese c6 se fia re-
petita adesea in Rom'a vechia. Se ne apere Geniulu
nostru, c6 se nu mai cademu inea si in pecatulu
acesta, d6 a fi nemultiamitori catra binefacatorii nostri.
Fia-ne de ajunsu cu alte scaderi ale n6stre; 6ra
d6ca nu suntemu in positiune de a respalti cu bine
celoru carii se inc6rca se ni le cor6ga, se le inpu-
çinedie, c6la pucinu se nu'i damu uitarei. In casulu
de faci'a datori'a cade asupra n6stra celoru ajunsu
astadi la betranetie. Descendentii nostrii voru avea
apoi se judece, d6ca trebue se remana si ei multia-
mitori catra aceia, carii au incarcatu de bunatati pe
parintii loru.

La inceputulu conversatiunei mele, deschise a-
supra colectiunei lui E. E. Hormuzache apucasemu
a permite pe scurtu, c6 me muatra consciuntia, pen-
tru-c6 in 28 de ani nu am fostu in stare a mi o
usiora de sacr'a datoriu a gratitudinei catra casa
Hormuzache*). Astadi dorescu a ve convinge, c6 acelei
case ilustre 'i suntemu datori toti cu recunoscintia
si cu conservarea perpetua a memoriei sale intre
noi; 6ra intru ac6sta imi voru fi de ajutoriu nu nu-
mai informatiunile castigat prin experientia perso-
nale, ci si altele, p6te si mai preti6se, comunicate
mie de c6tra unii nobili amici.

Nobilea familia Hurmuzache nu este originaria
din Moldov'a, ci e una din cele care immigrasera in-
ainte cu vre-o 250 de ani din una insula de ale Ar-
chipelagului, locuita amestecatu de greci si italieni,
anume venetiani, pre candu republic'a Venetiei se
afli in lupte continue cu turcii. La ruperea Bucov-
vinei de catra Moldov'a strabunii acestei familii avu-
sera proprietati in ambele parti; dara precumu cele-
alte familii patriciane (boieresci), asia si famili'a Hur-
muzache ne voindu se suferi, de una parte prose-
litismulu religiosu, de alt'a incercarile de germani-
sare, s'a retrasu la proprietatile sale din Moldov'a.
Locurile aceloru familii le ocupara in Bucovin'a suc-

*) Aici se intielege una din conferentiele tienute la Sibiu
in Dec. a. tr.

cesive alti omeni noi, cari 'si castigara titule si ran-
guri austriace. Dupa luarea Basarabiei de catra Ru-
si'a in a. 1812 si dupa ce Moldov'a c6ta mai remase
c6 principatu autonomu, ingenuchiase mai de totu
sub jugulu celu cumplitu, turco fanarioticu, Eudoxiu
Hurmuzache veni 6rasi in Bucovin'a, unde si cum-
par6 dominiulu Cernauc'a intre Prutu si Nistru, la
distantia c6 de 1 1/2 6ra dela capital'a Cernauti. Aici
capulu familiei si gentil'a sa socia Elena, descen-
denta din familia de Domnu, dupa ce isi regul6 afa-
cerile sale economice, isi concentrara t6te cugetele
si grijile catra unu singuru scopu sublime: c6 se
dea fiiloru si fiiceloru pe cari le darnia Ddieu, edu-
catiune si instructiune demna si de aspiratiunile pe
care le nutria in peptulu loru. „Inceputulu intiepti-
tiunei este fric'a Domnului,” era simbolulu lui Eu-
doxiu Hormuzache. Asia dar' educatiune religi6sa
mai pre susu de t6te. Asia s'a si intemplat. In
residentia sa cea noua era si unu paraclisu, intru
care parochulu comnei avea se faca rogatiunile pre-
scrise in ritulu nostru in t6te serile de inainte d6 do-
mineci si serbatori, in presentia familiei si a 6speti-
loru amici, de care nu lipsia mai niciodata. „Se
ingrijimu iubitul meu sociu, c6 pruncii nostrii in
acestu amestecu de limbi se remana aceea ce sun-
temu noi, adeca romani, si se si conserve sentimen-
tele loru nationali in t6ta vieti'a,” era refrenulu so-
ciei sale. [Numai asia s'a potutu intempla, c6 cei
cinci fi si done fice ale loru, de si cres6ti intre a-
tatea limbi, au ajunsu c6 se fia totu atatea modelle
de virtuti private si publice, totu-odata inse si aprigi
luptatori pentru desvoltarea n6stra nationale in tim-
puri de acelea, pre candu a se nmi cineva romanu
trecea apr6pe de crima.]

Pentru instructiunea prunciloru parintii au facutu
sacrificie, precumu inainte cu 50 si 60 de ani abia
se mai vedea la familiile cele mai illustre din Eu-
rop'a. Patru frati cei mai mari, Constantinu, Eudoxiu,
Georgie, Alexandru au absolvitu pe intrecute facul-
tatea juridica la universitatea din Vien'a, si numai
Nicolae dupa examenele de maturitate s'a decisu
a reman6 pe langa parinti la ocupatiuni economice.)
Sororile Eufrosin'a si Elis'a, pe langa ce isi
versase Ceriulu preste densele t6te darurile sale, care

facu pe femeia demna de înalt'a sa vocatiune, avura si parte de educatiune si instructiune, precumu in dilele nóstre le ceru pedagogii cei mai celebrii ai Europei.

[Diferenti'a in etate între Constantinu si Eudoxiu era numai de 1 anu si cateva luni. Cu densii dintr'odata studiá la Vien'a ardelenii Ioanu Popasu, Ioanu Maiorescu, Constantinu Alpini si regretatulu Iosifu Popu.] Constantinu Hurmuzache decisu a lua diploma de doctoru in drepturi, abia apucase a depune vreo doue rigoróse, pre candu una diu familiile principali dela Moldov'a, ilu induplecá se lasa orice studiu ulterioru si se tréca la Iasi cu scopu de a portá cele mai grele processe, pe care le avea atátu acea familia, cátu si altele cateva cu statulu Rusiei pentru proprietatile loru din Basarabi'a. Tóte incercarile de a scapa mosiile acelea din ghiarele fiscului rusescu, remasera pana pe la 1835 vane. Processele se portá la St. Petersburg, precumu de sine se intielege, in limb'a rusésca si dupa legile rusesci. Unde se afle boierii omu de incredere, care se cunósca totu-odata limb'a rusésca si legile rusesci? Junele C. Hurmuzache avù ratulu curagiu de a lua asupra'si acelea processe. In optu luni invetiá si limba si legi, éra apoi trecúndu in Rusi'a, dupa lupte de jurisconsultu-athletu castigá processele si salvá averile familiiloru moldovene. Dar' apoi Constantinu nici nu mai scapá din Moldov'a, pentru-cá moldovenii cunoscuro in curendu eminentele lui calitati, cumu si propriulu loru interesu de a'lu avé totu-deauna, precumu dicu latinii, a consiliis. Dara nici Constantinu nu era omulu care se faca parada de persón'a sa; de aceea imens'a lui activitate nu numai in ster'a juridica, ci si pe terrenulu nationale, abia esí la lumina in una parte a sa, la a. 1848. Barbatu bine facutu, frumosu, cá toti membrii familiei sale, elocente, precumu potu se fia numai ómenii carii inainta meru cu epoc'a si suntu ageriti in luptele publice, ajutatu de unu tactu finu, propriu éراسi la intrég'a familia, densulu sciá se atinga scopuri mari in liniste, fora a insgomotá lumea de prin pregiuru.

Frate-seu Eudoxiu, avuse, cu esceptiune de primii ani ai activitatiei sale, viétiá si mai retrasa. Decisu odata a se devota, precumu observasemu airea, pe tóta viéti'a sa la studiulu istoriei, retragerea sa de lumea mestecata o vomu afla cu totulu naturale. Abia catra finea vietiei sale se induplecá se accepte prea onorific'a functiune, dintru care fu chiamatu la ai sei, spre marea nóstra dorere.

[Alu treilea frate Georgie, acea figura dulce si amabila, care doria se aiba braéia spre a coprinde cu ele cate unu milionu de romani dintru odata, si alu patrulea, Alexandru, acelu capu geniale, cu ánima simtitoria totu-deauna mai multu pentru altii decatu pentru sine, acesti doi frati venisera tocma la timpu spre a lua in anii regeneratiunei pe umerii loru cele mai grele missiuni, din cate era de implinitu in acea epoca mare, in anii catastrofeloru universali. Voindu se aprétiemu mai de aprópe meritele fratiloru Hur-

muzache, nu ne este permisu a perde din vedere, cá patri'a loru mai angusta era Bucovin'a, prin urmare si cerculu loru de activitate cu atatu mai strimtoratu; éra calea loru cu atatu mai plina de obstacule, cu catu elementulu romanescu de odinióra alu acelu regiuni, ajunsese cá se fia ignoratu mai de tóta lumea] si decadiutu asia de reu, in catu de esemplu in a. 1849 pre candu petreceamu si eu in acea provincia, in capital'a Cernauti numai prin suburbii se mai affá romani, cari avea o scóla si unu docente betranu cu simbrióra de 60 fl. pe anu, pre candu fondurile bisericesci era preste cinci milióne.

[Intru unu consiliu de familia se decide infintiarea unui diariu intr'o tierisióra, unde pana atunci se citea in cercuri prea restrinse numai unele diarie germane, ici coela si franceze. In ce limba se se publice acelu diariu? Nu cunva in limb'a materna, pentru acelea classe de ómeni, care in cei 71 de ani (1777—1848) séu uitasera limb'a romana, séu cá o vorbia inca numai cu clasea tieraniloru, tieranesce; séu pentru acelu cleru, din care una parte considerabile adoptase limb'a germana de limba a conversatiunei diurne, imitandu pe curtea episcopésca, la care se vorbia mai multu nemtiesce si rutenesce, cu atatu mai puéinu románesce. Se invoira deci, cá diariulu „Bucovin'a“ se ésa in ambele limbi, germana si romana in testu paralellu, odata pe septemana, dara in formatu mare. Éra redactiunea inpreunata pe acelea timpuri cu responsabilitate grea, cine se o ia asupra'si? Se cerea individi, cé se si stea la inaltimea vocatiunei loru, se si cunósca ambele limbi perfectu. Aceia potea se fia numai unii dintre fratii Hurmuzache. Asia redactiunea se incarcá pe umerii vigorosi ai fratiloru Georgie si Alexandru. Cu ce resultatu, se ve spuna fiacare pagina a Bucovinei] pe care ori-cine o mai are, se si-o conserve cá unu clenodiu pentru posteritate. Eu in locu de a da probe de spiritulu si aspiratiunile acelei publicatiuni cu citate din ea insasi, pe care le potu afla si altii, voi aduce mai la vale altele din scriori private, in care ori-cine vorbesce mai multu cá in familia, fóra a se gena de publiculu celu mare si amestecat.] Cu singur'a esceptiune de trei luni de véra ale anului 1849, pre candu redactorulu de atunci alu Gazetei aflandu-se internatu prin fortia majora in Cernauti, mai ajutá pre catu se pricepea, tóte greutatile redactiunei le portara ambii frati in acea epoca de crisa suprema, in care Alexandru, cá si multi alti publicisti din acelea dile, pe langa nu sciú cate avertissemente, trebui se suferi si unu arestu militariu de cinci dile] arestu dictatu din vendetta meschina, si fara alta satisfactiune, decatu cá unii din barbatii eminenti ai natiunei ii consolá cu inpregiurarea, cá chiaru si reactiunea absolutistica incepuse a respecta poterea logicei din diariulu bucovinénu, si cá multime de intrige tiesute contra romaniloru se demascá si spargea prin revelatiunile aceluia.

Intr'aceea cu laude simple si cu felicitatiuni, fia acelea ori-catu de sincere, nu se sustiene nici o publicatiune. Era de prevediutu, cà anume unu diariu fundatu intre susu atinsele conjuncturi provinciali, nu se va sustiené numai din abonamente. Dara unde subventiunea materiale? Nicairi, decatu numai dela famili'a Hurmuzache. Chiaru si asia, diariulu „Bucovin'a“ putea se aiba viétia mai lunga decatu numai pana in a. 1850. De una parte inse acelu diariu fu exilatu cá si Gazet'a, din principatele romanesci, la ordinulu cathegoricu alu consuliloru rusesci, pe atunci prepotenti cá nisce proconsuli de ai Romei in tierile subjugate, éra de alt'a in Transilvani'a si Banatu de si nu era interdisa pe facia, era inse luate mesuri secrete, cá nimeni din cei ce se aflá in functiuni publice, se nu cutedie a citi Bucovin'a. Preste aceste sanetatea lui Alexandiu alterata fórte in urmarea lupteloru continue si a labórei prea incordate, ilu constrinse cá se depuna pén'a pana la dile mai senine, care inse nu venira pana pe la 1861, candu trecù si ducatul Bucovinei prin prefaceri radicali. Intr'aceea mam'a, neuitat'a Mamuca a familiei, mai apoi parintele ei si adeveratulu patriarchu alu romanimeii din Bucovin'a, mutându-se la locu de repausu eternu, in cét'a celoru fericiti, lasara pe familia in dolin profundu, carele se prelungi si prin mórtea venerabilelui ginere, a marelui logofetu Georgiesiu Sturdza, urmata in a. 1859.

[Dara meritele familiei Hurmuzache nu se marginescu numai la colónele Bucovinei. Nici-odata cathedra de limb'a si literatur'a romana nu s'ar' fi fundatu la gimnasiulu nemtiescu din Cernauti, déca acea familia ce'si luase missiunea dela Ddiu pentru salvarea celu pucinu a unei parti din elementulu nostru nationale, nu s'ar' fi facutu, cumu se dice, luntre si punte pentru ajungerea acelu scopu santu. Fericitulu in memori'a nóstra Aronu Pumnulu, nascutu din Veneti'a in districtulu Fagarasiului, fostu internu la St-a Barbar'a in Vien'a, dupa aceea professoru in Blasiu, abia scapase din Transilvani'a prin Moldov'a la Cernauti dupa arestari si persecutiuni diverse, pre candu frati Hurmuzache isi disera: „Acestu romanu trebuie se ajunga la noi professoru de limb'a si literatur'a romana.“ Ide'a de a vedé propunendu-se limb'a nóstra la uniculu gimnasiu din Bucoviu'a, era atatu de noua si neusitata, in catu ventilarea ei puse la mirare chiaru si pe episcopulu diecesanu si pe alti barbati, de altumentrea respectabili; din care cauza nu a lipsitu nici opositiune destulu de tare. Dara frati Hurmuzache odata decisi a realisa planulu loru si nededati a recede cu una cu doue, folosindu-se iute de connexiunile loru dela Leopole si Vien'a, surprinsera pe adversari cu fapt'a complinita, si A. Pumnulu fu denumitu professoru, dupa-ce in intervallulu processului se bucurase de tóta ospitalitatea illustrei familii.

[Intreba-veti despre urditorii societatiei literarie din Bucovin'a? Pe frati Hurmuzache 'i veti afla si

la aceea operandu in lini'a prima. Voiti a sci, carii au fostu principalii luptatori intru emanciparea Bucovinei de sub Galiti'a? Vetii da si aci totu de frati Hurmuzache.

Ospitalitatea casei Hurmuzache! Apoi aceea era proverbiala in trei tieri vecine, éra anume in anii regeneratiunei ajunsese la culme. Boierii si fetiorii de boieri, cati scapasera din vecin'a Moldova in Martiu 1848 cu fug'a in Bucovin'a, trebuia se petréca la Cernauc'a cu septemanile si lunile, inainte de a'pleca in alte parti, sub pedépsa de a fi dechiarati inemici ai casei, déca nu i se acceptá ospitalitatea. Intocma acea primire adeveratu parintésca si fratiésca avura in a. 1849 ardelenii refugiati, séu altumentrea calatori, oficiarii dela Nasaudu, functionari, professori, pana candu veni rîndulu si la reductorulu Gazetei si alu Foiei, cá se fia adoptatu chiaru intre membrii familiei, onóre acésta, pe care elu o a pretiuitu mai pre susu decatu tóte decoratiunile. In Iuliu si Augustu 1849 se bucurá de aceea ospitalitate episcopulu Iustinu, Sionu unchiulu si nepotulu; doi ardeleni, pre langa carii mai invitá in fiacare septemana inca si pe altii, dintre carii 'mi aducu aminte de genialii si neuitatii boieri juni moldoveui Anast. Panu, Péturu Casimiru, Russo, mai tardiu Cogalniceanu, unchiulu si nepotulu, Iacobu Bologa in trecérea sa dela Vien'a catra Transilvani'a, canoniculu Tim. Cipariu, protopopulu Grig. Mihali s. a. si mai inainte Alexandru Cusa.] „Cata incomoditate,“ aru dice unii din generatiunile noue, carii nu mai potu avé idea de vechi'a ospitalitate romanésca. Nu asia dicea venerabilele septuagenariu Eudoxiu Hurmuzache, ci pre candu incalecá superbulu seu armasariu arabu cá si oricare june cavaleru, cá se'si védia de ale economiei afara la campu, intorcându-se catra óspeti: [Se nu ve puna pecatele cá se'mi fugiti in absentia mea. Mei Georgie, eu te cunosc din ochi, cà vrei se fugi. Vin' de me saruta, si'mi dà parol'a cà nu vei fugi.] Nici-o dumineca nu trecea, cá se nu fia invitati si alti óspeti din Cernauti, séu dintre proprietarii vecini. Pe dio'a sa onomastica ce cade in Septembre, se adunasera toti membrii familiei, éra serbarea tienù optu dile. Adeveratu serbatóre patriarchala.

Se dice despre betrani, cà le place a lauda trecutulu, laudatores temporis acti. Noi betranii de astadi nu avemu cauza se ne laudamu trecutulu celu, amaru si dorerosu; dieu inse nici cu acestu materialismu grosolanu, nici cu egoismulu inpertinentu din acésta epoca noua nu ne vomu putea inpaca nici-odata. De altumentrea fiindu aci vorb'a de ospitalitate, apoi acestu cuventu acumu, dupa treidieci de ani aprópe, nu mai are semnificatiunea vechia si cu atatu mai pucinu vechi'a inportantia, mai alesu in tieri semi-civilisate, precumu este de es. Ungari'a, Galiti'a, Transilvani'a, Romani'a, prin urmare si Bucovin'a. Ospitalitatea de odenióra, pe langa ce era unu criteriu alu vietiei sociale, nationale si familiare,

nota caracteristica de buna vointia, generositate si amicitia, ea se presentá totu de-odata cá o mare necesitate in ori-ce tíera, unde asia numitele ospetarii, ospelle, hôtele, pe turcesce hanuri, nu era cunoscute nici din nume, precumu nu era nici locurile de convenire din dilele nóstre, numite cluburi séu casine, societati de lectura, cafenele elegante, care lipsia si pe la orasie si cetati, cu singur'a esceptiune de unele situate in cate unu centru, séu in calea mare a comericiului europénu; mai departe in laintrulu tíerei, déca nu ti-ar fi deschisu usi'a vre-unu proprietariu séu vre-unu preotu mai instaritu, adesea nu ai fi cutediatu nici a mané la altu loc necunoscutu, mai alesu candu iti potea fi in jocu chiaru si securitatea personale. Lips'a de drumuri asternute si cu atatu mai multu de cali ferate, silia pe o lume de ómeni, cá se cutedie a intreprinde caletorii numai in anumite anotimpuri si dupa preparative luate cu septemani inainte. Déca folósele, déca inportanti'a ospitalitatiei in starea vechia a societatiei nóstre si a midiolóceloru de comunicatiune era atatu de mare pentru locuitorii aceleiasi provincii séu regiuni, cu catu trebuea se oblige ea mai multu pe caletori din alte tieri, mai vîrtosu déca aceia era séu nisce refugiatu de inaintea despotismului, séu scapatu numai cu corpulu si cu sufletulu din flacarile vreunei revolutiuni séu bellu civile! Cas'a Hurmuzache a fostu adeveratu locu de asilu sacru pentru multime de patrioti eminenti, aruncati de valurile si catastrofele aniloru 1848—9, precumu fusese si in a. 1821—3 si in 1828—9. Dara ospitalitatea casei Hurmuzache avea o proprietate a sa, pe care nu sciu se o descriu altumentrea, decatu numindu-o antica in sensulu classicu alu cuventului. Membrii familiei in locu se astepte multiamita dela óspetii si amicii loru, le multiamia densii, éra dupa-ce se departá, ii invitá de nou prin scrisori atatu de amabile si obligatorie, in catu te aducea in tentatiune de a pleca érasu la Cernauti si Cernauc'a.

(Va urmá).

D i s c u r s u l u

pronunsiatu de Ioanu Valeriu Barcianu in adunarea despartimentului alu IV-lea alu asociat. transilv. tienuta in 11 Iuliu 1877 in comunitatea Poian'a (cerculu Mercurei).

Motto: Lucrulu e viatia,
Mórte inse lenea!

Domniloru si fratiloru!

Dupa unu anu de dile éta, cu ajutoriulu lui D-dieu, éra suntemu pusi in stare a lucrá mai multu dinpreuna la ajungerea scopului asociatiunei nóstre transilvane.

Scopulu acestei asociatiuni, séu inpreunari a tuturoru romaniloru din Ardealu, nu este de locu altulu, decatu a indemná pre toti ómenii de bine, a-i insufleti la totu ce este folositoriu si a inradeciná

in ei vointi'a de a lucrá din tóte poterile intr'acolo, cá poporulu romanescu din ce in ce, din dí in dí, din anu in anu se inaintedie in averile sale pamentesci si sufletesci, prin inmultirea starii sale materiale, prin luminarea ânimei si a mintiei sale, pentru-cá numai unu poporu cu buna stare si cu minte desteptata este in dreptu a se numi cu mandria poporu desteptu, natiune desteptata, pentru cá numai unu astfelu de poporu este vrednicu de cinstea altoru natiuni, este vrednicu si potintiosu de a se luptá pentru o viatia indelungata si marétia.

Mai inaltu scopu, mai marétia tínta nu este in lume nici pentru unu omu singuraticu, nici pentru unu poporu intregu, fia catu de mare la numeru. Inse acestu scopu neasemenatu si de mare insemnatate, se póte ajunge numai si numai prin lucru si nisuintia, prin ostenéla si sudóre; prin lucru intensu si nisuintia neostenita si nefranta, pentru-cá si scopulu este mare, si dela ajungerea lui aterna indelungat'a si indestulit'a viatia a natiunei nóstre.

Chiaru dintre d-vóstra fratiloru, cari diu'a nóptea ve triditi si osteniti in trebile economiei de vite si oi, si, pentru cá se ajungeti la vr'unu sfersitu bunu in economi'a d vóstra, preá desu trebue se ve luptati si cu pedecile dela natura, cu ploile si furtunele, cu ninsorile si gerulu, si cu multe alte fere rapitóre, se fia dara dintre d-vóstra care-va ore, care se nu védia si se nu cunósea nemesurat'a deosebire intre lucru si trandavia, intre grige si nepasare, intre crutiarea si bun'a chivernisire a celoru cascigate cu munca drépta si intre risipirea loru?!

Deosebirea acésta este mai mare si mai nemesurata decatu chiaru departarea pamentului dela ceriu.

Unu anu a trecut de candu romanii din acestu despartimentu nu ne-amu intalnit si n'amú venit la olalta in form'a acést'a. Multe dile au trecut, bune si rele amú patitu unii si altii; fia-care 'si va fi facutu socotél'a trebiloru si lucrariloru sale, si se va fi incredintiatu despre sporiulu séu perderea in agoniséla sa.

Inse ciue póte mesurá deosebirea intre bucuri'a si mangaierea oierului séu plugariului, care la sfrsitulu anului, tragéndu'si sém'a, vede, cá tréb'a sa plinita cu lucru neostenitu si cu buna grige a fostu cu sporiu, si intre amaritiunea si dabalasarea aceluia, care prin inderetnici'a, prin negrigirea sa a datu inderetu, a perdutu, pentru cá grigea turmei a lasat'o numai pecurariloru, ori lucrarea campului numai palmasiloru straini?!?

Celu ce a facutu sporiu si buna isprava in economi'a sa, se simte mai inteneritu, cu potere noua si indemnatu la credintia si mai tare in drépt'a respalata a lucrului seu, se simte indemnatu la lucru si mai anevoiosu si mai ostenitosu; éra celu trandavu in locu se'si cunóscu pecatulu de mórte si se se indrepte, perde nadejdea tóta si se face omulu perirei.

Acésta deosebire, fratiloru, este mai nemesurata in urmarile ei decatu apele lunei.

Cine dintre noi, fratiloru, nu cunósce nemarginit'a deosebire intr'unu harnicu si bravu economu, care, chivernisindu bine si la tempulu seu averea si mosi'a sa, tómn'a se reintórna in curtea sa plinu de bucuria cu carale incarcate de darulu lui Ddiu si asteptatu cu doru si iubire de copii sei mandri si sanetosi, incarca cosiuurile si granarele, ingrijindu-se pentru ori-ce tempuri nesciute; cine nu cunósce, dicu, deosebirea intr'unu astu-feliu de economu, si intre unulu coplesitu de lene si trantoria, care lipitu de fóme si de tóte necasurile, cersiesce in capulu satului mil'a muncitoriloru, nesciundu unde lu-apuca resaritul si santitulu sórelui, cumu lu-ajunge érn'a si unde afla scutu in potriv'a ploieloru si a vijelieloru?!

Cine, in sfrsitu, nu scie ce omenia si cinste are unu omu lucratoriu si serguintiosu inaintea lumei, si cu ce hula si despretiure lenosulu si trandavulu isi tangesce urit'a sa suflare dintr'o di intr'alt'a.

Acesta este marele zidu ce deschilinesce ómenii de pre pamentu in duoe tabere, in taber'a iubitoriloru de lucru si crutiare, si in ueagra ceata a lenesiloru si risipitoriloru.

Multe popóra au locuitu pamentulu si au domnitu. Inse tóte cate au ajunsu la viatia indelungata, si nume stralucitu, numai prin lucru si crutiare au ajunsu. Lenea si risipirea averiloru a trantitu popórale la pamentu, le-a bagatu in ferele sclaviei, ale robiei, si in urma le-a stersu de pre faci'a pamentului.

Strabunii nostri romani au fostu vestitii si maritii lumei, loru se inchiná si se plecá popóra si craimi pana atuncia, pana candu braçiale strabuniloru nostri, fara osebire de slujba, mare séu mica, erau otielite de portarea ferului plugului si a sabiei, éra ánim'a loru indreptata numai spre crutiare si mintea loru spre luminare.

Inse lenea, vrajb'a si neintielegerea i-a trantitu si pre ei de pre maretiiu locu, de unde ei domniau si cármuiau lumea; lenea li-a muiatu si ánim'a si li-a timpitu si mintea loru isbindu-i in negrele peccate ale risipei si ale traiului fara lucru. Éra peccatele din betranetiele strabuniloru nostri s'au resbunatu, crediu, acumu de ajunsu in stranepotii loru, in noi, poporulu romanescu, dreptu urmatoriu alu acelor romani preamariti, in aceste intense plaiuri si codrii incantatori ai resaritului.

Ei ni-au datu destula indreptare si povatiuire prin viati'a loru; cá se urmamu faptele din dilele loru cele maretie, se lucramu, si se ne ferimu totu deaun'a de gresielele din betranetiele loru, de lene si de trantoria, cari nascu numai pisma, ura, dusmania si móрте.

Astadi mintea sanetósá a omului neincetatu trebue se fia cu bagare de séma la tóte, cate se intempla in viati'a omeniloru.

De te apuci de un'a, nu uitá de alt'a. Economulu de oi séu de vite spre pilda, nu trebue se uite nici candu, cá astadi traiesce intr'o lume mai iscu-

sita si mai destépta decatu parintii sei cu 50, cu 100 ani mai inainte, candu tiér'a loru nu erá inca incarcata cu atata lume de omu, potopu de negociatori, si incungiuurata crucisii si curmedisii cu atatea cáli batute, drumuri de feru, nái de vaporu, cari stau in legatura grabnica si mai éfina cu tierile cele mai departate si cu multime de alti economi de oi si de vite, ca astadi.

Mintea sanetósá a economului romanu de oi séu vite trebue se se gandésca si se nisuésca intr'acolo, cá din agonisél'a sa si prin sirguintia se-si cascige si alta stare, mai statatóre, se nu se razime numai in oile séu vitele sale, cá-ci acele prea bine sciti, curendu si usioru se topescu, acusi prin deosebitele bóle, acusi prin geruri séu alte intemplari nenorocite. Éra daca se apuca de óresi-care economia, se se ingradésca bine in potriv'a nefericirei; dóra pentru aceea este astadi lumea plina cu feliu de feliu de societati, unde omulu cu pucina plata si ostenéla 'si póte asiguré tóta averea si mosi'a, chiaru si viati'a sa.

Apoi nici calea pentru a'si face stare si viitoriu prin vre-unu mestesiugu séu prin cunoscintie mai inalte, cascigate in scoli, astadi nu mai este nimenui oprita.

Eu spre pilda amu invetiatu carte, cá prin ea se me fericescu; inse nu mi-a fostu greu a lucrá intr'acolo, cá adi mane se pota face slujba in ploia glóntieloru de plumbu, pre campulu de batalia; nici nu mi-a fostu nici ostenitiosu, nici uritu, se invetiu in verst'a mea de baiatu la svatulu tatalui meu cu minte, legatulu de carti, ceea ce marturisescu cu fala; numai unu svatu n'amu implinitu cu deseversire, anume se invetiu a cunósce cumu se cade dulcea limba, cu care frumós'a cetera ne molcomesce si inveselesce ánim'a intristata prin ale ei patru córde si arculu saltatoriu, si, se me credeti, cá acést'a 'mi pare reu pana voiui traí.

Suntu destui inca, cari sciu mai multe lucrari, la tóte inse se cere lucru, rabdare si credintia impreunata cu intieptiune si neclatita vointia. Inse de ori-ce tréba te vei apucá, lucrata astu-feliu cu grige si cu padia, cá in urma nici se te caiesci, nici se'ti fia rusine.

Fratii nostri din Vinerea, unde amu fostu anulu trecut, asemene au avutu si au inca economia de oi si vite, inse de cu bunu tempu si cu serguintia séu nisuitu, cá la intemplantu se li mérga reu cu oile séu vitele, se aiba altu radímu tare, si nou isvoru de viatia; ei si-au cumperatu mosii si hotaru, si cati dintre ei alérga susu si in josu in alte intreprinderi de liferatiuni. Si vinerenii nu se lasa, ei stau plini de nadejde, si mandri cá trandafiulu in palari'a voinicului.

Asia dara, fratiloru, daca fia-care romanu singlariticu va fi lucratoriu si crutiatorin, si-si va trage la totu pasulu socotél'a curata cu faptele sale, negresitu numai sporiu va avea, va avea o viatia

mai pucinu apesata de greutati si de neçasuri si va fi in stare se dea cu lesnicia ajutoriu bisericeii, scólei si asociatiunei sale. Éra daca cei mai multi vomu nisui a fi astu-feliu de economi lucratori si crutiatori, poporul nostru, natiunea nóstra va fi mare si tare, vediuta si neperitoria.

Se me ertati, fratiloru, cà v'amu opacitu atata vreme cu aceste lucruri, cunoscute si domnieloru vóstre; inse nu crediu se strice, daca intalnindu-ne asia arareori, ni spunemu in schimbu unulu altuia ce ne dóre si ce ne imbura in viatia.

Multiamindu-se dara pentru luarea aminte, cu care ati binevoitu a ascultá aceste pucine cuvinte fratiesci, inchiaiu pentru asta-data, spuindu-ve inca odata, se nu uitati, fratiloru, mai alesu in aceste tem puri grele, ca lucrulu si crutiarea este viatia, lenea si risip'a este móрте!

O privire preste-trecutu.

Cetindu anuntiulu cà in acestu anu se va tiene stimat'a adunare a despartimentului alu IV-lea in Poiana, m'amu bucuratu si amu cugetatu se nu perdu ocaziunea; deci m'amu grabitu cá se iau si eu parte la consultarea connationaliloru mei.

Ve rogu, nu asteptati cá se ve spunu ceva asia de bine si frumosu, dupa cumu asiu dori si ar' merita o astu feliu de adunare, pentru-cà simtiu, cà puterile mele suntu ceva mai inferiore; inse cá se nu lasu nefolosita ocaziunea ei, de alta parte cá lumea se nu me judece de unu lasiu, mi-amu luat curagiu cá se dicu cateva cuvinte intru memori'a barbatiloru cari au contribuitu mai multu la desteptarea romanismului. Inse inainte de a vorbi despre acést'a, concedeti'mi cá se aruncu o ochire fugitiva preste acei ani plini de suferintie, cari au pregatitu epoc'a acésta in care ne aflamu astadi.

Cu finea secolului trecutu s'au resturnatu mai tóte catenele trecutului, care erau mancate de rugina si nu erau mai multu capaci de a putea tiené pre bietulu poporu in robia nescientiei. Legile si institutiunile trecutului in multe respecte nu erau altu ceva, decatu nisce monstree pentru omenime; acele incatenau pre omu de glia, si nu-i era permisu nici unu pasiu mai incolo, decatu la pamentu. Éra unu blastemu de a le mai suportá cineva, pentru-cà degradau pre omu la stare de animalu. Singuru prin aceea se mai deosebea atunci omulu de animalu, cà acela puté se rationedie, ceea-ce animaleloru nu le este data dela natura. Prin vorba nu se mai putea omulu deosebi, pentru-cà legile erau destulu de aspre cá se infrene ori ce limba, si astu-feliu séu se nu vorbésca, séu se se lapede de a'si impartasi ideile sale cele sante.

Legile aceste tîneau limb'a si cugetele tuturoru popóraloru din Europ'a in frenu, adeca ele tie-neau pre unu monstru. Monstrulu Franciei si-au cu-

noscutu mai antaiu misiunea sa si au scuturatu catenele de pre trupulu seu, cu care au fostu ferecatu atati seculi, si zuruitulu aceluor catene trantite la pamentu au resunatu cu atat'a putere, in catu tóta Europ'a s'au implutu de echo alu loru, si nici unu poporu nu au fostu carele se nu trasara din letargia seculara si se nu nesuésca, ca si elu se imitedie pre poporulu Franciei. Acele au ajunsu si in patria nóstra si ánimile tuturoru romaniloru au fostu electrisate de acelu cugetu divin, si s'au desteptatu la o viatia noua de odata cu semidieulu „Murasianu,” care chiamandu pre scumpu poporulu seu la viatia, astu-feliu i canta:

„Destépta-te romane din somnulu celu de móрте,
La care te-adancira barbarii de tirani.”

Pre tóte aceste idei le-au inspiratu gintea latina, romanii cei vechi, fratii nostri de unu sange si de unu cugetu din maréti'a Franci'a. Cine nu si aduce aminte de universalulu imperiu romanu; ce ginte s'au aflatu, care se nu fia recunoscutu puterea cea mare a maretiei nóstre mame Rom'a, atunci candu numele „romanu” strabatea cu fala dela Tibru si pana la Cedrii Libanului, candu capulu colosalulu imperiu romanu era in Angli'a, cu braçiale la Carpati si Istru, cu ánim'a in Rom'a si cu unu pitioru pre columnele lui Hercule, éra cu altulu pre Bosforu si cu ochii atientiti spre Asi'a si Egiptu. Si cine nu cunoşce óre „Cà in aste mani mai curge unu sange de romanu.”

Astadi li s'au datu ocaziune fratiloru nostri din Romani'a si Moldov'a cá se arete lumei, cà spiritulu vechiloru romani nu va peri, decatu cu universulu de odata.

Dara se nu me abatu prea multu dela tient'a vorbirei mele, pentru-cà tóte acele suntu fapte implinite si fia care le scie.

Voiu se vorbescu numai despre preludiulu re-desteptarei romanismului.

Pre candu aici in Transilvani'a popórale se aflau pre trépt'a cea mai de josu a culturai, pre atunci preste Carpati, fratii nostri de unu sange, acei frati dicu, dela cari ne aducu acesti munti, ce se estindu inaintea ochiloru nostri, cele mai dulci siopte, pre atunci erau acoperiti pre ochi de velulu grecismului; unu abisu de ratacire si unu chaosu de limba se audiá atunci pe stradele Bucuresciloru si ale Craiovei, pre candu la noi clas'a inteliginta trecea in castrele inimice capatandu unu titlu, o familia de vitia straina; pre candu aceea inteligintia fugea de dulcea sa mama care l'au nutritu si crescutu; pre candu i era rusine a se numi fiu de romanu si despretiua pre frumósele si virtuósele romance, pre acelu tempu chiaru preste Carpati i coplesia Fanariotii; in acelu timpu, acolo numai acela era patriotu bunu, carele era gre-citu, numai acela era cultu, care gangarea grecesce, si se intreceau bietii boieri cari se alunge mai indata dulcea si sonor'a limba a stramosiloru nostri si se introduca pre cea grecesca, si asta o tie-neau inca de onóre, adeca a nu sci limb'a, cá si candu in lume

ar' poté fi o rusine si mai mare, decatu a nu'ti sci limb'a. — Dara cu tóte aceste simburele in romani nu era inca atinsu, pentru-cà cu inceputulu seculului presinte incepe si pentru noi o alta viatia noua; mai multe stele se vedu lucindu pre orisonulu romanismului si cu puterea lui Jupiter despica intunereculu celu orbu, de care era incungiuratu pamentulu; incepu acele stele a lumina tóte cararile si le arata Rloru calea catra pamentulu promisiunei. Si ce minune! foculariulu romanismului e in midiuloculu Carpatiloru; o columna inalta si puternica cá si a lui Traianu din Rom'a, e acelu foculariu, din care se imprascia si lucece radi'a argintia in tóte partile Daciei; acelu foculariu e Blasialu, miculu dar' insemnatulu opidu. adapatu de cele doue riuri frumóse ale Transilvaniei, Têrnavele. De acolo s'au respanditu mai antaiu ideile sacre si lumin'a intre romani, adeca nemuritorii episcopi de acolo trimeteau tineri la Rom'a, cá se sórba de a dreptulu din fontana. Dara ce se vedi, acestu isvoru nu e asia de dulce cá fantan'a imperiului romanu. Acei tineri nu au potutu se admire mai multu pre Papa decatu pre Traianu, nu marirea Papei, ci marirea si puterea imperiului romanu.

Unulu dintre premergatorii seculului alu noua-spredecelea au fostu si Gregoriu Maioru, carele fu primul profesor de limba si scientia la gimnasiulu din Blasiu.

Pre atunci pepturile Rloru insetosiau dupa sciintia mai multu cá ori si candu, si chiar' pre atunci pedecile de a merge la scóla, erau fórté mari.

Pre atunci tinerulu romanu trebuia se remana fora voi'a densului acasa, cá se faca dile de iobagia domnului seu, pre preotii de romanu i puneau, se ernedie canii domniloru, si fetiorii de popa se padiasca bivollii nemesiloru; si tóte aceste au provenitu din lipsa de scientia si cultura. Daca vr'unu fiuderomanu cutedia se mérga la scóla, 'lu aducea legatu indaraptu sub loviturile neumane ale domnului seu. Rloru! erau triste dilele acele, si amara suferinti'a poporului romanu. Pamentulu acesta pre care calcamu, se sciti Rloru, ca e stropitu cu lacrimi de romanu, si campiele acele suntu ingrasiate cu sangele si sudorile jobagiloru.

Spuneti voi déluri, spuneti voi paduri, codri si munti, catu de mare e numerulu romaniloru pre cari i ati auditu blastemandu'si dilele? Catu de mare e numerulu acelora, cari din diori de di si pana in séra muncea pentru nemesiulu ce sta cu bát'a la spatele loru. Amara le-au fostu viéti'a, amare si dilele loru.

Si cu tóte cá acele tempuri erau atatu de vi-trege, totusi se mai aflau in Rom'a mica la 300 de juni, cari erau adapati la isvorulu celu adusu din Rom'a vechia, cari cu nesatiu sugeau sciinti'a, cá si

o albina mierea in dilele primaverii. Nemuritoriulu episcopu de pre atunci Aronu, au provedintu mai pre toti acesti tineri cu carti, vestminte si nutrementu.

Trei apostoli principali au fostu aceia, cari au condusu biseric'a scientiei si a luminei si cari au predicatu evangeli'a romanismului; acesti trei suntu: Samuilu Miculu (Clain), Georgiu Sincai si Petru Maioru. — Acestia representa pre S. Petru, acestia pre apostolulu Pavelu si totu acestia pre evangelistulu Ioanu. Numele acestora voru fi puse de posteritate pre o trépta cu ale acelora, si evangeli'a lui Ioanu va fi pusa alaturea cu istori'a lui Sincai. Pentru romani erau fatale acele tempuri, candu poporulu rom. nu sciea apretiui pre barbatii sei, ba ce e mai multu, si barbatii aceia, a caroru misiupe erá de a ajutá si a ocroti pre langa curtea loru pre mecenatii romani, i persecutá si alungá in totu modulu. Unulu dintre acesti martiri au fostu si Georgiu Sincai, carele persecutatu de inamicii sei si chiaru de rom. au trebuitu se iea lumea in capu, se mérga si se sierbésca altoru natiuni. Cu cata dorere de ânima se va fi despartitu elu de acestu poporu atunci candu merse la Bud'a; aci aflá stralucitulu Sincai pre celu mai bunu amicu alu seu, pre Samuilu Micu (Clain), carele asemene persecutatu fiendu, se asiediasa in Bud'a cá revisoru de carti. Acolo fiendu ambii, nu 'si au uitatu de poporulu loru, ci lucrau si scrieau ambii cu mare zelu dio'a si nóptea. In 13 Maiu 1806 móre Clain intre straini, departe de romanii pentru cari 'si au sacrificatu viéti'a, móre in braçiale amicului seu Sincai. Aceea au fostu tóta mangaierea lui, cá vede langa patulu seu pre unu sufletu de aceeași sórte cu densulu. Cata constantia, cata abnegare de sine póte omulu se afle la acesti martiri ai natiunei nóstre. Totu pre acestu tempu unu alu treilea lu-ceferu alu rom. adeca Maioru, au fostu persecutatu de connationalii sei, si carele asemene au trebuitu cá se'si caute nutrementu si sustinere la alte natiuni. Ascultati ce dice Sincai despre rom. de pre acele tempuri:

„Mai adaugu aici unu chrisovu (adeca in Cronica) ce se tiene de prealuminat'a familia a comitiloru Vass de Tiaga, cá se aratu cá, de nu'mi ar' fi statu famili'a ast'a intru ajutoriu, eu cu ajutoriulu Rloru mei in veci nu asiu fi scrisu Cronie'a acésta, ba dóra o asiu fi pêrjolitulu de multu, atata m'au pêrjolitulu rom. dela cari amu asteptatu ajutoriu.“ Din aceste cuvinte ale marelui martiru potemu vedé destulu de bine, catu de pucinu se interesá rom. de barbatii cei intiepti, cari cu desagii in spate, cu monumentulu Rloru si cu bastonulu lui Moise, alergá pre diosu de aici pana la Pest'a si indaraptu, si tóte aceste le au facutu singuru numai pentru noi si nu pentru elu, pentru-cà elu 'si atrase numai ur'a si invidi'a tuturor prin aceea, cá aratá lumei de unde se trage poporulu acesta ce era despretiuitu de toti. Elu singuru pre lume au fostu pre acele tempuri in stare de a trage degetu cu toti adversarii Rloru, si precumu

toti rom. de pre acele timpuri, asia si elu a muritu in midiuloculu strainiloru la elevii sei Vassiu, apasatu nu intru atata de greutatea celoru 62 de ani, decatu mai alesu de necadiurile si amaratiunile pre cari i le au causatu invidiosii lui. O neamu romanescu! Au nici astadi nu mai scii apretiu pre barbatiu tei? Si astadi ur'a si invidia 'ti mai sangeredia anim'a? Pana candu totu asia poporulu meu? Au tu esti blastematu de Ddien cá poporulu lui Israilu, cá se oarbeci totu in intunerecu si ratacire? Desveluieti adi negur'a de pre ochi. Cristu au unsu odinióra ochii orbului cu tina si au vediutu, inse tu unge'i astadi cu scientia, invetiatura si cultura, si te incredintiedi cu vei vedé si 'ti vei cunosce misiunea ta. Privește poporulu meu in giuru de tine si nu te desbina in partide prin ura, invidia si interese, interesulu toturoru se fia unulu „Desvoltarea poporului romanu.“ Fi cultivatoriu bunu si nu smulge granulu cu neghin'a.

Romaniloru, voue ve este incredintiata conducerea lunei. Dati crescere buna fililoru vostri, cá sentimentele cari le sugu copii dela mam'a loru, acele le voru tienea pana la mormentu. — Atunci candu le spuneti cá Cristu au alungatu din biseric'a Ierusalimului pre vendiatorii si cumparatorii Judei, totu atunci le spuneti aceloru mladitie tinere, cá imperatulu Traianu au plecatu la an. 102 d. Chr. din Rom'a si au alungatu si nimicitu de aici pre toti Dacii si au adusu in loculu loru pre stramosii nostri. Pre candu le spuneti cá Christu au muritu rescumparandu-ne din iadu, spuneti-le si aceea, cá barbatiu numiti mai susu au muritu rescumparandu-ne pre pamentu, si ve asigurediu, cá fiii vostri atunci voru binecuvanta memori'a vóstra.

Astadi noi suntemu mai liberi, potemu se mergemu la ori-ce scóla, si cu tóte aceste pucini parenti se ingrigiescu de o crescere buna a filoru loru. Nu credeti cá astadi mai este Rlu condamnatu se stea la spatele vitei, ci elu e destinatu pentru fapte mari, si la venitoriulu lui privescu tóte natiunile occidentului cá la unu ce singuru. Se se genedie astadi aceia, cari mai cutedia se dica, cá pre copilulu seu nu'lu va dá la scóla, cá nu are se'lu faca popa nici dascalu. Se nu fia nimenea atatu de scurta cugetatoriu si cugete la aceea, cá astadi fora a sci scrie, ceti si socoti, Rlu e perditu. Singur'a diligintia si straduinti'a 'lu va mantuf. Cultur'a singura este aceea, care ne desléga pitiórele si manile, si cu anim'a plina de bucuria privescu la progresulu culturei intre rom. Concordia si amicitia Rloru, nu caute nimene la o partida séu alt'a, Romani suntemu cu totii, o ánima, unu sufletu si unu cugetu trebue se ne unésca pre toti, pentru-cá lupulu nu alege ói'a cea alba séu négra, ci pre care pune gur'a o sfártica.

Iti mai aducu odata aminte poporula meu, invatia carte si atunci nu te vei teme de nimica. Candu ve rugati, aduceti-ve aminte si de stramosii nostri, cari au suferitu atate necadiuri cá si Cristu pentru

noi, nu-i uitati, ci spuneti filoru si nepotiloru vostri, cá in ce stare demna de compatimire 'si-au datu aceia sufletulu pentru noi. Amintiti-le de unu Siaguna, carele au fostu unu adevratu Moise alu poporului rom. si carele in midiuloculu tempestatiloru celoru mai infiorátore, printre Scil'a si Caribde trecendu cu nai'a natiunei, au sciutu se o conduca atatu de bene si fericesce la portulu predestinatu.

Sufletele mariloru nostri barbati suntu la tatalu celu cerescu, si la petiorele tronului se róga pentru poporulu loru. Se sciti cá nu e departe tempulu, candu poporulu marelui Traianu va ajunge éراسي la marirea cea strabuna, si atunci vomu fi demni de numele stramosiloru nostri, atunci dicu, candu gratiésele romane voru cantá filoru loru astu feliu desmerdandu'i:

Mami, mami, copilasiu,
 Dragulu mamei feciorasiu,
 Ca mam'a te-a leganá
 Se te faci unu viteadiu mare,
 Cá domnulu Stefanu celu mare,
 Se fii verde la resboiu,
 Se scapi tiar'a de nevoi.

B. Iosofu,
 std. abs.

Epistole de ale repausatiloru.

(Urmare.)

Vien'a 3 Noembre 1850.

• Baritiu!

Protestulu, — ori cumu se'i dicu alu universitatei sasesci in contra decretului ministerialu din 7. Septembre a sositu aici odata cu scrisórea ta, in care'mi tramisesi actele. Eri si alalta-eri amu fostu pe la ministeriulu de comerci. „Protestulu sasiloru nu s'au luat sub nici o consideratiune; i s'a datu respunsulu de aici: Dem Beschlusse (mi se pare cá ast'a e vorba) der sächsischen Nations-Universität kann keine suspensive Wirkung in Hinsicht des Ministerial Erlasses vom 7. Sept. l. J. — gegeben werden, sogleich ist der letztere in Vollzug zu bringen. Asia mi le-a spusu H. memoriter. Dar antaiu amu fostu la Bruck, care nu'mi spuse nimica de protestulu universitatei si de respnsu, ci mi-a disu se asecuru pe negotiatorii romani: „Als wir die Verordnung vom 7. Sept. 1850 erliessen, haben wir zuvor die Sache reiflich überlegt, und dann erst beschlossen: Das Ministerium kann und wird davon nicht mehr zurückkommen, Es bleibt dabei: — I-amu aratatu falsificatiunile! S'a miratu cá totu-déun'a, si a disu cá avemu dreptate de a nu ne increde. Articulu din Satellit l'a cetitu inaintea mea si apoi a mai repetitu cele de susu, dicendu se asecuru pe negotiatori, cá nu se póte retrage decretulu. Apoi le-amu luat tóte si amu mersu cu ele la Hock. Fiindu cá ministru nu'mi spusesese nimicu de protestulu universitatei, eu inca nu potui da scrisoriloru tale com-

mentariulu dupa impregiurarea acésta; dar' H. imi spuse indatu cumu intraiu. cà universitatea a protestatu si le-au datu negativa,“ citandu memoriter cuprinsulu respunsului de aici. Atunci me desteptaiu si i spusei aceea ce pricepù si elu. cà universitatea temendu-se cà nu i se va luá recursulu in séma, a facutu semnu magistratelor se agite pe poporu, cà se dea mai mare ponderantia passului seu, si cà peste pucinu póte se vina vre-o Sturmpetition etc. Iamú spusu tóte din scrisórea ta. Elu dice se nu ne tememu, cà ministeriulu de comerciú nu numai nu merge inapoi, ci va pasi inainte.

Eu l'am mai facutu atentu la óre-care impregiurari si spioni sasesci, la care mi-a disu, cà fiindu-cà sasii totu striga, cà le e garantata constitutiunea loru vechia, — bine va fi se informezu si pe ministrulu celoru interne despre acésta. Me voiú duce in dilele aceste. Dar' cu adres'a de multiamire ce faceti? Eu amú spusu ministrului.

Despre provocarea de aici, ca se ve conscrieti statulu negociatoriloru etc. — mi-a disu H. cà se se mai gândesca, daca se impaca acestu postu cu functiunea ori caderile camerei ce e se se infintiedie, si'mi va spune mai tardiu.

Me intrebara toti, de ce intardia camer'a. Resp. de intrigele sasiloru. Siolutiu e totu aici. Nu s'a mai alesu. Riulu l'a salutatu pentru majoritate. Dar' si Erdely a sositu eri ér' aici!! Amú facutu unu planu de a'lu spariá.

Spune te rogu Popasului, cà respunsu la cerea de gimnasiu nu se va da, pana se va intari proiectulu lui Heuffler de consiliulu ministerialu — si se voru asiediá autoritatile scolastice!! Heuffler dice, cà Brasiovenii, pentru catu nu ajunge, se céra dela statu ajutoriu. Ori-cumu, eu ér' ve dicu, si veti veni la vorbele mele, cà cu midiulóce nici v'ati apucatu de lucruri mari. Sciti catu voru taiá saláriele professoriloru la unu gimnasiu micu de ale statulu in Ardealu? peste 700 fl. pe anu. Nici unulu nu va avea dela 700 fl. in josu. Si voi voiti se trageti pe professorii cei mai buni acolo cu cate 400!! Eu sciu ce va se dica professoru bunu platitu reu!! Dar eu sciu cà nu me ascultati. Spune aceste Popasului.

I. M.

(Din acésta scrisóre se vede, ce idea avea unii ómeni inainte cu 27 de ani despre traiulu vietiei din Viena, si ce ómeni se inbiiá de catecheti).

Vien'a 2 Ianuariu 1851.

Frate Baritiu!

Aséra percepui scrisórea ta si a Domnului Orgidanu dela 22 Dec. Nu sciu cine mi le-a adusu; nici nu sciu daca lucrurile de care scrie dn. Orgidann voru fi sosite aici. Spune domnului Orgidanu, cà-i multiamescu; dar nu sciu unde se ne facemu mama-lig'a cu brandia, cà eu nu manancu acasa, ci la ospetaria, unde mananca si copiii càndu îi scotu

afara. Inse pe Constantinu de o luna si mai bine, mai de doue luni nu'lu mai lasá afara; e totu sub pedépsa, cà nu invétia, mai vertosu la aritmetica, càndu Rudolfu dice, cà chiar la aritmetica erá bunu. Lucrurile tramise le voiú impartii, cum voiú poté; numai la academi'a militara e cam greu, cà nu lasa se se dea alumniloru fia-ce lucruri. Inse le voiú duce eu mai de multe-ori parti-parti.

Cartile de rogatiuni si catechismu le-am primitu, dar nu sciému de ele. Spune d-lui Orgidanu, cà eu nu suntú multiamitu cu teologulu ce i-a scrisu Mari'a Sa Eppulu, cà a gasitu cá se invetie pe copii ale legei. Scii cine e teologulu? Tintiareanu, fostu calfa de spitieru in Bucuresci, acum studentu de chirurgia!!

Mai audit-ai! omu care singuru n'a invetiatu nici odata doctrin'a legei, nici nu are nici o credintia! Eu nu sciému cà a scrisu eppului cá se găsésca elu. Nu am voitu se iau pe Tintiareanu nici decumu, dar dupace am veditu, cà dn. Orgidanu a datu lucrulu acesta episcopului, n'amu avutu ce se facu. Asia dar fia; am disu in sa episcopului, cà nu'lu voiú suferi, decâtu pana la vacantia. Sambata ncepe Tintiareanu.

5. Noembre.

Baritiu!

Am lasatu scrisórea netramisa ieri. B. a vorbitu cu Sal . . . Acesta e referintele. S. a intrebatu pe B.: „Sind Sie für die Kläger?“ B. „Ja, Herr Baron.“ — S. „Seien Sie sicher, dass ich meine Meinung zu Gunsten der Kläger abgeben werde; ob ich damit durchdringen werde, weiss ich nicht; ich werde aber gevisst zu Gunsten der Kläger sein.“

Lucrulu se va referi mane ori poimane; deci inca in septeman'a asta ve voiú scrie resultatulu. Acum dar nu mai aveti a face nimicu, cà-ci tóte sunt capeneagu dupa plóia.

B. de si nu va fi grafierulu dilei, se va duce in siedintia.

Din discursulu de susu vei cunósce, cà S. e добръ-чоловек.*)

*) De aci inainte pe anulu 1851 urmédia câteva scri-sori, care se ocupa mai multu numai de procese de ale gremiului comerciantiloru romani din Brasiovu, de procesele celoru patru corporatiuni romanesei, macelari, cojocari, lem-nari, croitori si de ale altoru particulari, carii erá constrinsi a'si cautá drepturile loru la ministeriulu din Vien'a. Fiindu cà unele cá acestea nu potú avé interesu generale, amú cre-diutu cà nu strica se trecemu preste ele, mai alesu cà nu-merulu altoru acte din trecutu de valóre mai mare este asia de considerabile, in càtu chiaru cernendu-le prin sita désa, publicarea loru totu ar mai durá cu anii. Not'a Red.

Vasilie Aronu si operele sale.

(Urmare.)

Despre cartea Eneis numita.

Acésta istoria, care se imparte in 12 carti, se numesce Eneis (Aeneis) dela Troianulu Eneas; fetiorulu lui Venus, si a lui Anchises; carele Eneas erá ginere lui Priamu; craiului Troiei; nu pentru-cá dóra ar' cuprinde in sine tóte lucrurile lui Eneas, ci unu lucru mái cu séma; adeca imperati'a loru in Itali'a au redicatu si au intemeiat'o. Au scrisu Virgilie acésta istoria intru cinstea a totu némulu rímlenescu, iara mai cu sama spre marirea familiei Iulie, care inceperea sa o avea dela Iulu, sau Ascanie, fetiorulu lui Eneas si Creus'a tét'a lui Priamu; intr'acésta familia s'au fostu luatú Octavianu Augustu dela unchiulu seu Iulie Cesariulu; care Augustu Octavianu, supuindu sie Egiptulu ucigúndu pe M. Antonie, si pe Cleopatra erá singuru a lumii rímlenesci Domnu; s'au scrisu dupa zidirea Romei in anulu 724. Intr'alui Virgilie 40-lea,alui Octavianu 38, candu acestu Octavianu in Asia nu departe de Efraftu erná.

Cartea I.

Cuprindere pe scurtu. Istori'a se incepe dela alu siéptelea anu a calatoriei lui Eneas; in care vreme Troianii din Sicili'a mergúndu catra Itali'a, Juno cu Eolu marea o turbura, Neptunu marea o alina. Siépte corabii alui Eneas iesu afara la limanulu Africeii, celelalte intr'alte parti inprastiindu-se. Venus se geluesce catra Jupiter pentru necazulu fiului seu; o mangae Jupiter spuindu'i viitórea fericire a lui Eneas, si a remasitielu lui. Se trimite Mercurie, cá se mulcomésca inimile Carthageniloru spre a primi la sine pe Troiani. Venus inbracata in vestiminte de venatoriu intimpina pe Eneas, candu cu Achates ispatea loculu, sau tienutulu; si aretandu-le atatu a tierii, catu si a craiesei Dido stare pe amendoii ii indrépta catra cetatea Carthago; inbracandu-i cu negura inpregiuru. Acolo Eneas intrandu in bisericu vede zugravita ostirea, sau hartiulu troienescu; dupa aceea da de Dido; si de socii; care socotea, cumu-cá s'au innecatu in valurile marii; rogandu-se de craiesá. Se arata Eneas; de craies'a bucurosu se primesce; se aduce prin Achates; in a caruia locu prin viclesugulu lui Venus, se aduce Cupido cá lui Dido se-i insufe iubire catra Eneas; se ducu toti in curtea craiesca la ospetiu.

Eu celu ce odinióra
Cu cimpói'a suptióra
Amu cantatu calatorindu
Si diu padure esindu
Umblandu, incetu, incetu, linu
Acelea care se tienu
De-a pamentului lucrare
Invetiai fara 'ncetare,
Care lucru pré placutu
Plugarii toti l'au avutu

Pusumiamu acumu in gandu
Cá luandu vreme si rendu
Se cantu gróznic'a bataia
Si a focului vapaia
Ce atunci s'au intemplatu
Candu din Troi'a s'au mutatu
Barbatulu acelu vestitu¹⁾
Carele au fostu silitu
De din tier'a lui s'au dusu
Si salasiu vecinicu si-au pusu.
Multu acel'a au rabdatu
Pe mare si pe uscatu
Din a lui Juno mania²⁾
Ce-lu avea 'n mare urgia
Iaru cine va poté spune
O dumnedieule bune
Cate elu au patimitu
Candu cetatea au ziditu³⁾
Si au asiediatu ai sei
In Latium Dumnediei⁴⁾.
Din care acelu vestitu⁵⁾
Nému latinescu s'au scornitu
Si Rom'a cea proslavita
In lumea tóta vestita.
Musa, musa minunata!⁶⁾
Hai rogu-te si-mi arata
Pricinile, pentru care
Dumnedieiti'a cea mare⁷⁾
Asia s'au fostu catranitu
Catu atat'a au caznitu
Pre acelu pré blandu barbatu⁸⁾
O cerescule 'imperatu
Au asia-su de maniosi
Cei de susu peste noi pusi
Erá o vechia cetate
Care a Tyrului glóte
De demultu o stapanea
Carthago nume avea
Cetate gazdaga fórte
De Itali'a departe
In care mai susu disu locu
Juno puterniculu focu
Mai cu sama au siediatu
Si mai placutu l'au avutu
De catu pe Samo in care⁹⁾
Avú a sa maritare.
Aici carulu seu avea
Aici armele tienea
Erá foarte ingrigiata
Spre aceea cu totu data
Cá cetatea pomenita
Se fie mai proslavita
Pe némuri se stapanésca
Si multu se imperatiésca

¹⁾ Barbatulu acelu vestitu: adeca Eneas, carele dupa risipirea Troiei s'au mutatu in Itali'a.

²⁾ Juno craies'a Dumnedieitielu.

³⁾ Cetatea Latium.

⁴⁾ Latium acel'a unde s'au facutu a

⁵⁾ Din care: dupa numele a Latium se trage numele némului latinescu

⁶⁾ Musa: Dumnedieiti'a invetiaturiloru — mai cu sama a versuriloru.

⁷⁾ Dumnedieiti'a cea mare: adeca Juno.

⁸⁾ Pre acelu pré blandu barbatu: adeca pre Eneas.

⁹⁾ Samo: Ostrovu in marea Icarii langa Joni'a. Intr'aceea au crescutu Juno si s'au maritatu dupa Jupiter.

Ca-ci ca bine cunoscuse
 Si minunatu pricepuse
 Ca din Troia se va nasce
 Unu nému ce pe multi va pasce
 Tyrulu ilu va pustii,
 De acolo va porni
 Prin focu gróznicu si prin sange
 Afric'a tóta va 'nvinge¹⁾
 Si va fi unu nému slavitu
 In lumea tóta vestitu.
 Acésta Juno sciea
 Si frica multa avea
 Tiindu fórte bine minte
 Batai'a acea fierbinte,
 Ce ea insusi o scornise
 Pentru Greci, pe cari iubise
 Ba nice nu'si mai uitase
 De mani'a, ce luase²⁾
 Pe Troiani pentru cea data
 Dela Paris giudecata,
 Tienea spre Troiani urgía
 Si pentr'acea vrednicia
 La care acelu rapitu³⁾
 Ganimesan fostu venitu
 Asia Juno fierbentata
 De mania infocata
 Pe Troianii rateciti
 Si prin tieri multe cazniti
 De Latium se departa
 Ai goni se silea fórte.
 Asia lucru greu erá
 Asia greu se arátá
 A face nému rimlenescu
 Si sceptru imperatescu.
 Abia bine se gatise,
 Din Siculi'a esise
 Pre mare calatorea
 Si fórte se veselea,
 Juno fórte catranita
 Si la inima ranita,
 Catra corabii privesce,
 Singura asia graiesce:
 Au dóra eu se 'ncetezu?
 Au necajita se siediu?
 Si pe craiulu troienescu
 Dela locul telenscu
 Se nu'lu pociu eu departá?
 Ursitele vreau asia!⁴⁾
 Pallas catu de susu privi⁵⁾
 In locu tóta mistuí

¹⁾ Afric'a: Partea lunei de catra amédia-di.

²⁾ Fiindu chiamate intr'unu ospetiu la Peleus Dumnedieitiele Juno. Pallas si Venus, Eris luandu unu pomu de aur cu acestea cuvinte: „se se dee cei mai frumóse“ au intrebatu, care ar' fi mai frumósa. A giudecá au chiamatu pe Paris sau Alesandru, fetiorulu lui Priamus, craiulu Troianiloru. Acel'a au giudecatu, cumu-ca Venus este mai frumósa, pentru care pricina Juno era fórte maniósa pe Troiani.

³⁾ Vrednicia de a dá paharele la ospetiulu Dumnedieiloru dela Hebe Dumnedieiti'a tineretiloru s'au luatu, si s'au datu lui Ganimes, fetiorulu lui Trois, rapindu-se dela Jupiter suptu form'a pagiuerei, in muntele Ida venandu.

⁴⁾ Ursitele latinesce Parcae erá la Románi trei Dumnedieitie Clotho, Lachesis, si Atropos, dintre care cea dintaiu, se dicea, ca dá viatia; a dou'a tiene viati'a, a trei'a luá viati'a. Aceste Rumanii le numescu ursite dela cuventulu latinescu: urgeo.

⁵⁾ Pallas, sau Minerva; dumnedieiti'a invetiaturiloru. Dupa ce Grecii au fostu pustiiti Troi'a, Ajax craiulu Locrensiloru,

Corabi'a cea grecésca
 Cu para dumnediésca
 Si pe cati in ea erá
 Putú pe toti inecá
 Numai pentru o gresiéla
 A unui omu orbu de fala
 Pentru a lui Ajax vina
 Fiindu de mania plina
 Marea o interitá
 Corabiile stricá
 Pe norodu l'au innecatu
 Pe Ajax l'au fulgeratu.
 Iar' eu care sunt alésa
 A celoru de susu craiéssa
 Lui Jupiter din vecia
 Soru, sociu de casatoria
 Acumu de atat'a vreme
 (Oh vaiu inim'a imi geme!)
 Cu unu nému me totu ostescu
 Si nimicu nu ispravescu!
 Si asia cine va fi,
 Care mie va slugi?
 Cine se me mai cinstésca
 Cu cinste dumnediésca
 Asia Juno flacarindu
 Asia din gura graindu
 Se duce cu mare para
 In a venturiloru tiéra
 Unde celu ce stapanesce
 Craiu Eolus se numesce
 A craiului tierii casa
 Pestera intunecósa
 Craiulu intr'ins'a siedea
 Venturiloru porunceá,
 Venturile suna tare
 Intru a sa inchisória
 Craiulu siede in polata
 Si venturile incéta
 De venturi bine grigiesce
 Le stringe le mulcomesce
 Fiindu cá intr'altu chipu ventulu
 Craiulu, marea si pamentulu
 Indata le-ar' potopi;
 Deci cel'a ce le zidi
 Adeca tatalu cereacu
 Le-au renduitu craiu firescu,
 Care se le stapanésca
 Si se le ocarmuésca.
 Juno catra Eolu privesce
 Si intr'acestu chipu graiesce:
 Eole tie ti-au datu
 Alu tuturoru imperatu
 Cá ventulu se lu stapanesci
 Si candu vrei se-lu slobodiesci
 Némulu inprotivnicu mie!¹⁾
 Cu corabii cu taría
 Pre mare corabiéza
 Si fórte se desfetéza
 Cu bataia si cu price
 Vrendu craime se ridice
 In tiér'a talienésca
 Cá in veci se 'mperatiésca.

cari au ténutu cu Grecii, pe Casandr'a fét'a lui Priamus cu taría au silit'o la curvia in biseric'a lui Pallas; pentru care pricina pe Ajax Pallas cu fulgeru l'au trasnitu, iara corabiile lui, candu se intorcea acasa, in mare le-au innecatu.

¹⁾ Némulu etc., adeca Eneas cu csialti Troiani, carii scapase vii din pustiirea Troiei.

Deci rogu-me prietine
 Fà cu mine acestu bine:
 Lucra spre a mea placere
 Dà venturiloru putere
 Si turbura marea tóta
 Cá a lui Eneas glóta
 De totu se se prepadésca
 Se nu se mai pomenésca;
 Eu bine te voiú cinstí
 Pe dreptu te voiú darui
 Amu nimfe patruspediece¹⁾
 A caroru forma intrece
 Faptur'a cea pe suptu sóre
 Ce alu ei inceputu are.
 Un'a care-i mai alésa
 Decatu tóte mai frumósa
 Muiere ti-oiu dá-o tie
 Cá in veci a ta se fie
 In' veci cu ea se traiesci
 Fete, fetiori se prasesci.
 Lá a lui Juno cuvinte
 Eolus luandu aminte
 O! dice, imperatésa
 A ceriuriloru alésa
 A teu e a porunci
 Iar' alu meu a implini
 Tóte cate poruncesce
 Ceea ce me stapanesce:
 A ta e a mea craime
 A ta e a mea marime
 Tu dai mie sciptrulu meu
 Tu faci se fiu Dumnedieu
 Asia Eolus graiesce
 Si cu schiptru giosu lovesce
 Venturile iute iésa
 Si in tóte laturi pasa,
 Impregiuru a totu pamentulu
 Numai catu est' cuventulu
 Mai pe urma si pe mare
 Se slobóde fiesi-care
 Ventu de catra resaritu
 Cu celu de catra sfintitu
 La olalta se lovescu
 Marea din fundu o 'nvertescu
 Valuri gróznici se ridica
 Troianii mai pieru de frica
 In locu se inaltia 'n mare
 O negraita strigare
 Si vaete denpreuna
 In tóte laturi resuna
 Nuoru gróznicu fara veste
 In tóte parti pe ceriu este
 Ceriulu s'au iutunecatu
 Sórele s'au astupatu
 Nici sóre, luna, nici stea
 In vr'o parte se vedea
 Ci nópte trista pe mare
 Si gróznica 'ntunecare
 Ceriulu adesu schinteéza
 In tóte parti flacaréza,
 Troianii unde privescu
 Fulgere li se ivescu
 Carele eandu schinteéza
 Mórte le amerintiéza
 Eneas in locu slabesce
 Si de frica amurtiesce

¹⁾ Nimfe, dumnedieitie de mare.

Geme si cu mare frica
 Manile in susu ridica:
 O de trii ori tericiti!
 O: dice mai norociti!
 Carii ati peritu in tiéra
 La Troi'a fara ocará;
 Langa ai vostrii parinti
 Langa Dumnedieii sfinti;
 O Diomedes vestite!¹⁾
 Intre Greci pré proslavite!
 O ca-ci de tine ranitu
 Langa Troi'a n'am peritu
 Ca-ci sufletulu nu mi-amu datu
 Cerescului imperatu
 Unde Hectoru au peritu²⁾
 De Achilles greu ranitu
 Sarpedon si alti vestiti³⁾
 Si in óste procopsiti.
 Asia Eneas graindu
 Asia singuru tanguindu
 Cu cutremuru si cu frica
 Valurile se ridica
 Corabi'a se izbesce
 In tóte parti se trantesce
 Partea cea mai dinainte
 De valuri, ce vinu fierbinte
 Se frange si se zdrobesce
 Ventu mai gróznicu se scornesce
 Asia partea dinapoi
 Se strica si mai apoi
 Vediendu ca ap'a-i inneca
 Nesciindu ce se mai faca
 Tipa cârm'a si se lasa
 In catrau ap'a-i indésa,
 Corabiile vânléza
 Valuri cá muntii urméza;
 Vaiu! si plansuri denpreuna
 In tóte laturi resuna;
 Unii innóta pe mare
 Cu nespusa tremurare,
 Altii osteniti in unda
 Intru suspini se eufunda
 Aústrulu celu ce se iví
 De catra amédia-dí
 Trii corabii le isbesce
 Si intr'unu stanu le turtesce.
 (Va urmá.)

BIBLIOGRAFIA.

DIFTERIT'A (Diphtheritis) si vindecarea ei naturala de dr. Paulu Vasiciu. Timisió'a 1877. Pretiulu 6 cr.

RAPORTULU ANUALU alu societatii academice social-literarie „Romani'a juna“ in Vien'a. Anulu VII. Vien'a 1877. Localitatile soc.: I., Sonnenfelsgasse 1. Proprietatea societatii.

Deutsche Volksmärchen aus dem Sachsenlande in Siebenbürgen, gesammelt von Josef Haltrich. Zweite vermehrte Auflage. Wien 1877. Verlag von Carl Gräser (Sallmayer's Verlagsbuchhandlung). Preis: 1 fl. 20 kr. Vorräthig bei Frank & Dressnandt in Kronstadt.

¹⁾ Diomedes craiulu Argiveniloru, de care ranitu findu Eneas erá gata se mora.

²⁾ Hectoru: fetiorulu lui Priamus craiului Troiei.

³⁾ Sarpedonu craiulu Likiei, care venindu intru ajutoriu Troianiloru de Patroclus s'au ucisu.